

ગુજરાત ગૌણ સેવા પસંદગી મંડળ, ગાંધીનગર

જાહેરાત ક્રમાંક:૩૪૯/૨૦૨૫૨૬-મ્યુનિસિપલ સેનેટરી ઇન્સ્પેક્ટર, વર્ગ-૩ સંવર્ગની સ્પર્ધાત્મક

કસોટીના વિગતવાર અભ્યાસક્રમ અંગેની અગત્યની સૂચના

DETAILED SYLLABUS OF EXAM

PART: A

(60 MARKS)

(1) Reasoning & Data Interpretation

(30 Questions, 30 Marks)

1. Problems on Ages
2. Venn Diagram
3. Visual reasoning
4. Blood Relation
5. Arithmetic Reasoning
6. Data interpretation (charts, graphs, tables)
7. Data Sufficiency

(2) Quantitative Aptitude

(30 Questions, 30 Marks)

1. Number Systems
2. Simplification and Algebra
3. Arithmetic and Geometric Progression
4. Average
5. Percentage
6. Profit-Loss
7. Ratio and Proportion
8. Partnership
9. Time and Work
10. Time, Speed and Distance
11. Work, Wages and Chain Rule

PART: B

(150 MARKS)

(1) Constitution of India

(10 Questions, 10 Marks)

1. Preamble of the Constitution
2. Fundamental Rights
3. Directive Principles of State Policy
4. Fundamental Duty
5. Power, Role and Responsibility of President, Vice President and Governor
6. Parliamentary System
7. Amendment of Indian Constitution, Emergency Provisions in Indian Constitution
8. Centre – State Government and Their Relation
9. Judicial System of Indian Constitution
10. Constitutional Bodies

(2) Current Affairs

(10 Questions, 10 Marks)

1. Current Events of State, National and International Importance
(3) Comprehension (Gujarati {5 marks} & English {5 marks})
(10 Questions, 10 Marks)
1. To Assess Comprehension, Interpretation and Inference Skills
 A paragraph given with set of question on the basis of paragraph
 or statement and assertion type question can be asked
- (4) Questions and Its Applications related to Educational Qualification**
(120 Questions, 120 Marks)

NO	Questions and Its Applications related to Technical Qualification	Marks
1	Understandig of Health Sanitary inspector	10
	Basic Understanding of Sanitary Health Inspector: Duties and responsibilities of Sanitary health inspector, Importance of Sanitation, Health and Hygiene, Sanitary scope in Municipal Corporation, Trade fairs, public health sanitation, water bodies, slums, vulnerable pockets, restaurants, hotel etc.; Ethics in healthcare- Privacy, Confidentiality, Consent, Medico legal aspects, professionalism and values.	
	Basics of Emergency Care and Life Support Skills: Basic emergency care- First aid and Triage, Vital signs, Identifying signs and taking measure for chocking and Heimlich Manoeuvre, bleeding including nose bleeds, minor burns, hypothermia, asthma. attack, bites and stings, fainting and sprain; Ventilation including use of bag-valve-masks (BMVs): One and two-rescuer CPR, Using an AED (Automated external defibrillator); Managing emerge care including moving prances-log transfer; Disaster prepuedasistrar and management.	
2	Liquid, Solid and Bio-Medical Waste Management	20
	Bio-medical Waste Management: Definition and description of Medical Waste, Sources of Bio-medical Waste; Waste Minimization; Classification of hazardous medical waste; Characterization of health-care waste; Legislative, Regulatory and Policy aspects of Health-care waste; Waste minimization, Recycling symbols for plastics, Recycling and recovery, Environmental management systems, Minimum approach to waste minimization; Sorting Principles, Handling of bags, Hazardous waste handling rules.; Various methods, Precautions during collection, Storage & Transportation of Hospital Waste.; Treatment and disposal methods, Incineration, Chemical	

	disinfection, Needle extraction or destruction, Encapsulation; Personal protective equipment, Personal hygiene, Emergency measures, Training.	
	Solid Waste Disposal: Source, generation, storage, collection and disposal methods of solid waste; Classification of solid waste in community; Polluting effects of different types of solid waste; System of collection of solid waste from the houses & streets; Sanitary transportation of solid waste; Sanitary process of disposal of solid waste such as composting, sanitary land filling, incineration etc.	
	Liquid Waste/ Sewage Disposal: Definition of liquid waste and its sources; Various methods for liquid waste disposal; Definition and types of sewage system; Sewage disposal by biogas plant; Pollution of water due to sewage; Health hazards related to accumulation of liquid waste or sanitary drainage; Sewers and its types; Methods of laying sewers; Sewer appurtenances; Traps introductions; Types of traps; Plumbing and operations; Pollut03 EN English (India) from sewerage and its	
	Night Soil Disposal: Numerous impact of night soil on the environmental factors; Faecal borne disease due to unsanitary disposal of night soil; Sewage in liquid waste containing human excreta; Different types of latrines in use principal of construction of sanitary latrines and their use especially berg hole, dug well, RCA and septic tank latrine.	
	Burial and Cremation Concept; Disposal of dead; Types of disposal methods; Methods of preservation of dead; Commonly and less commonly used methods for disposal of dead; Basic requirements for burial and cremation grounds; Health hazards associated with unsanitary disposal of Dead bodies.	
3	Food and Nutrition	20
	Science of Food: Food (definition) & function of food & introduction of nutrition & nutrients; Classification of food, their sources, nutrient diets proteins, fat, vitamins & minerals excess & daily requirement; sources, function, deficiency	
	Balanced Diet: Definition & importance; Factors to be considered on planning meals; Nutrient requirement of different age group; Therapeutic Diet: Introduction for balanced diet, weight reducing diet- low fat diet, bland diet, cirrhosis of liver, renal stone.	

	Nutrition Education: Malnutrition- causes prevention, low birth weight (LBW), causes of LBW, prevention of LBW, special care to be given to malnourished Children; Tabular differentiation of types of malnutrition; Importance of health education to overcome the problem of malnutrition;	
	Family Examination: Medical examination of family members-weight-height-height and circumferences of the head skin folds (in case of children)- Blood test for haemoglobin- Diet survey- weight of food before cooking and after cooking.	
	Food Preservation: Definition & methods; household & industrial method of preservation, self-line; Pasteurization: methods, types & importance; Refrigeration: Prevents spoilage; Food Borne Diseases Sources, symptoms and methods of prevention and control.	
4	Environmental and water Sanitation	20
	Soil sanitation: Introduction and importance of soil; Classification of soil; Classification from the view point of importance in public health; Reason of excessive moisture in the soil; Reclamation of land; Soil health; Soil bacteria and Parasites; study on insecticides, pesticides and disinfection; Various types of spraying equipment.	
	Housing, infrastructure and water supply General principle of healthy housing; Home Sanitation; Food hygiene at home; Specification for healthy housing; Construction of latrines and recommended financial assistance as per the Government norms; Maintenance of public and community water supply and ensure proper disinfection; Prepare of a sanitary well and tube well; Water supply and storage system at the community and domestic; Water testing labs; Pot method of chlorination. Water sampling for regular bacteriological and chemical analysis; Inspection of public and private well and/or other water sources; Inspection of sanitation in hospital and health facilities.	
	Sanitation Measures in Fairs, Festivals and Natural calamities Sanitation Management at fairs and festival. Sanitary problems associated with human gatherings and temporary settlements; Alternate emergency sanitary provisions to prevent sanitation crisis for food, housing, water supply, and lighting, disposal of community waste and prevention of outbreak of epidemics	

	Occupational health Introduction; Occupational environment measures; Occupational diseases: importance of Safety and health at work place; State the role of employer, trade union and employees for health and safety program; Measures for health protection workers; Prevention of occupational diseases Provision-benefit to employees Occupational health in India.	
	Air Concepts and importance of adequate ventilation; Types of ventilation- Natural ventilation-Mechanical ventilation; Indicators of air pollution; Process air purification and disinfection; Greenhouse effect Thermal comfort; Air temperature humidity; Radiation; Evaporation and their measurements.	
	Control of Biological Environment Study on insecticides, pesticides and disinfections; Sterilization & disinfections of different articles; various spraying equipment; Uses of rodenticides & larvaecidals; Vector control.	
5	Public Health Acts.	20
	Public Health Acts and Role of Sanitary Health Inspector: Definition, introduction and importance of act; Familiarise with Vocabulary and terminology of different acts; Documentation process for implementation of different acts; Introduction to Public health ethics; Moral norms; Screening and Surveillance in public health ethical issues.	
	Indian Epidemic Disease Act: Legal provisions of Indian Epidemic Decease Act; Power to take special measures and prescribe regulations as to dangerous epidemic disease; Powers of Central Government; Penalty; Protection to persons acting under Act.	
	Air and Water Pollution Control Act: The central and state boards for prevention and control of water pollution; Functions of Central Board, Functions of State Board, Powers to give directions Prevention and control of water pollution; Penalties and Procedure under act.	
	Prevention of Food adulteration Act: The Central Committee for Food Standards; Appointment of Secretary and other staff; Central Food Laboratory; Prohibition of Import of certain articles of food; Application of law relating to sea customs and powers of Customs Officers; Powers of Food Inspectors; Procedure to be followed by food Inspectors; Penalties under the act	

	Birth and Death Registration Act: Registration of births and deaths; Maintenance of records and statistics; Special provision as to registration of births and deaths of citizens outside India; Power of registrar to obtain information regarding birth or death; Powers to give directions; Penalties.	
	M. T. P. Act: Legal Provisions of the act; When pregnancies may be terminated by registered medical practitioners; Place where pregnancy may be terminated; Power to make rules; Power to make regulations; Protection of action taken in good faith.	
	Suppression of Immoral Traffic Act (SITA), Municipal and Local Body Acts related to Housing Sanitation Act; Factory Act and ESI Acts; Legislation related to Tobacco and Drug Control; The Environment (Protection) Act; Biomedical Waste (Management & Handling) Rules;.	
6	Infection prevention and control:	20
	Evidence-based infection control principles and practices [such as sterilization, disinfection, effective hand hygiene and use of Personal protective equipment (PPE)]; Prevention & control of common healthcare associated infections; Components of an effective infection control program' Guidelines (NABH and JCI) for Hospital Infection Control.	
	Personal Hygiene: a. Factors influencing health & hygiene b. Health habits & practice, customs affecting personal hygiene c. Maintenance of normal circulation, respiration, digestion, etc. d. Skin care cleanliness e. Oral hygiene and dental care f. Care of hands, washing, importance of exercises and food values g. Care of the body-habits clothing h. Menstrual hygiene i. Care of special sensory organs j. Factors influencing human behaviour k. Change of behavioural pattern in different age groups l. Interpersonal relations and defence mechanism	
	Communicable Diseases: Introduction; Transmission of disease- By air, by contact B insects and other diseases: General measures for prevention & control of communicable diseases: Role of Health Worker: Explain Communicable diseases like Swine Flu, T.B., AIDS, Diphtheria, Polio, measles, diarrhoea etc.	

	Non-Communicable Diseases Introduction; Incidence and prevalence; Diagnosis & prevention; Explain in detail diseases like cancer, hypertension, cardiac Disease, Diabetes etc.	
	Immunity and immunisation: Importance of immunity and immunisation; Types, purpose and effect of immunisation; National immunisation schedule; Measles, typhoid, Covid-19 vaccines and other pentavalent vaccine.	
	Disinfection & Sterilization Need of disinfection and sterilisation; Importance of disinfection and sterilisation in hospitals; Introduction and uses of various disinfection agents like Halogen, KMnO ₂ solution, solid and liquid agents; Effective disinfectants like formaldehyde, sulphur, chlorine gases etc.; Use of UV radiation and ozone as disinfectant; Solid chemical agent; Bleaching Bleaching powder, Lime etc	
	Universal/Standard Precautions a. Hand hygiene b. Use of personal protective equipment (e.g., gloves, gowns, masks) c. Safe injection practices d. Safe handling of potentially contaminated equipment or surfaces in the patient environment e. Respiratory hygiene/cough etiquette.	
7	Current Issue of Sanitation and Hygiene in Local Bodies, State and Nation	10

વિગતવાર અભ્યાસક્રમ : ગુજરાતીમાં

ભાગ-અ

(૬૦ ગુણ)

(૧) તાર્કિક કસોટીઓ તથા ડેટા ઇન્ટરપ્રિટેશન

(૩૦ પ્રશ્નો, ૩૦ ગુણ)

૧. ઉંમર સંબંધિત પ્રશ્નો
૨. વેન આકૃતિઓ
૩. દ્રશ્ય આધારિત તાર્કિક પ્રશ્નો
૪. લોહીના સંબંધ વિષયક પ્રશ્નો
૫. તાર્કિક અંકગણિત
૬. માહિતીનું અર્થઘટન (ચાર્ટ, આલેખ, કોષ્ટક)
૭. માહિતીની પર્યાપ્તતા

(૨) ગાણિતિક કસોટીઓ

(૩૦ પ્રશ્નો, ૩૦ ગુણ)

૧. સંખ્યા પદ્ધતિ
૨. સાદું રૂપ અને બીજગણિત
૩. સમાંતર શ્રેણી અને સમગુણોત્તર શ્રેણી

૪. સરેરાશ
૫. ટકાવારી
૬. નફો-ખોટ
૭. ગુણોત્તર અને પ્રમાણ
૮. ભાગીદારી
૯. સમય અને કાર્ય
૧૦. સમય, ઝડપ અને અંતર
૧૧. કાર્ય, મહેનતાણું અને સાંકળનો નિયમ

ભાગ-બ

(૧૫૦ ગુણ)

(૧) ભારતનું બંધારણ

(૧૦ પ્રશ્નો, ૧૦ ગુણ)

૧. બંધારણનું આમુખ
૨. મૂળભૂત હકો
૩. રાજ્યનીતિનાં માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતો
૪. મૂળભૂત ફરજો
૫. રાષ્ટ્રપતિ, ઉપરાષ્ટ્રપતિ અને રાજ્યપાલની સત્તાઓ, ભૂમિકા અને જવાબદારીઓ
૬. સંસદીય પ્રણાલી
૭. ભારતીય બંધારણમાં બંધારણીય સુધારાઓ, ભારતીય બંધારણમાં કટોકટીને લગતી જોગવાઈઓ
૮. કેન્દ્ર – રાજ્ય સરકાર અને તેના સંબંધો
૯. ભારતમાં ન્યાયતંત્ર
૧૦. સંવૈધાનિક સંસ્થાઓ

(૨) વર્તમાન પ્રવાહો

(૧૦ પ્રશ્નો, ૧૦ ગુણ)

૧. પ્રાદેશિક, રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાની મહત્વની સાંપ્રત ઘટનાઓ

(૩) ગુજરાતી અને અંગ્રેજી કોમ્પ્રિહેન્શન

(ગુજરાતી {૫ ગુણ} અને અંગ્રેજી {૫ ગુણ})

(૧૦ પ્રશ્નો, ૧૦ ગુણ)

૧. સમીક્ષા, અર્થઘટન અને અનુમાનના કૌશલ્યનું મૂલ્યાંકન
ગદ્યખંડ(પેરેગ્રાફ) આપવામાં આવશે અને ગદ્યખંડના આધારે પ્રશ્નો પૂછવામાં આવશે. અથવા
વિધાન પ્રકારના પ્રશ્નો પૂછવામાં આવશે.

(૪) શૈક્ષણિક લાયકાતને સંબંધિત વિષય અને તેની ઉપયોગિતાને લગતા પ્રશ્નો

(૧૨૦ પ્રશ્નો, ૧૨૦ ગુણ)

ક્રમ	સંબંધિત વિષય અને તેની ઉપયોગિતાને લગતા પ્રશ્નો	Marks
1	આરોગ્ય સેનેટરી ઇન્સ્પેક્ટરની સમજ	10
	સેનેટરી હેલ્થ ઇન્સ્પેક્ટરની મૂળભૂત સમજ: સેનેટરી હેલ્થ ઇન્સ્પેક્ટરની ફરજો અને જવાબદારીઓ, સ્વચ્છતાનું મહત્વ, આરોગ્ય અને સ્વચ્છતા, મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનમાં સેનેટરી અવકાશ, વેપાર મેળાઓ, જાહેર આરોગ્ય સ્વચ્છતા, જળ સંસ્થાઓ, ઝૂંપડપટ્ટીઓ, સંવેદનશીલ વિસ્તાર, રેસ્ટોરાં,	

	હોટેલ વર્ગો; આરોગ્યસંભાળમાં નીતિશાસ્ત્ર – ગોપનીયતા, ગુપ્તતા, સંમતિ, તબીબી કાનૂની પાસાંઓ. વ્યાવસાયીકરણ અને મૂલ્યો.	
	ઇમરજન્સી કેર અને લાઇફ સપોર્ટ કૌશલ્યની મૂળભૂત બાબતો: મૂળભૂત કટોકટી સંભાળ – પ્રાથમિક સારવાર અને નિદાન(ટ્રાયજ), મહત્વપૂર્ણ સંકેતો, સંકેતો ઓળખવા અને રંધામણ અને હેઇમલિય વ્યૂહ માટે પગલાં લેવાં, નાકમાંથી લોહી નીકળવા સહિત રક્તસ્રાવ, થોડા પ્રમાણમાં દાઝી જવું, હાથપોથર્મિયા, અસ્થમા સહિત રક્તસ્રાવ. હુમલો, કરડવાથી અને ડંખ, મૂર્છા અને મચકોડ; બેગ-વાલ્વ-માસ્ક (BMV) ના ઉપયોગ સહિત વેન્ટિલેશન: એક અને બે-બચાવકર્તા-રેસ્ક્યુઅર CPR, AED (ઓટોમેટેડ બાહ્ય ડિફિબ્રિલેટર)નો ઉપયોગ; ઇમરજન્સી કેરનું સંચાલન જેમાં મૂવિંગ પ્રેન્સ-લોગ ટ્રાન્સફરનો સમાવેશ થાય છે; ડિઝાસ્ટર પ્રિપ્યુડેસિસ્ટ્રાર અને મેનેજમેન્ટ.	
	પ્રવાહી, ઘન અને બાયો-મેડિકલ વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ	20
	જૈવિક તબીબી કચરા(બાયો-મેડિકલ વેસ્ટ)નું વ્યવસ્થાપન(મેનેજમેન્ટ): તબીબી કચરાની વ્યાખ્યા અને વર્ણન, બાયો-મેડિકલ વેસ્ટના સ્ત્રોત; કચરો ન્યૂનતમકરણ; જોખમી તબીબી કચરા (મેડિકલ વેસ્ટ)નું વર્ગીકરણ; આરોગ્ય સંભાળ કચરાની લાક્ષણિકતા; આરોગ્ય સંભાળ કચરાના કાયદાકીય, નિયમનકારી અને નીતિ પાસાંઓ; કચરો ન્યૂનતમકરણ, પ્લાસ્ટિક માટે રિસાયકલિંગ પ્રતીકો, રિસાયકલિંગ અને પુનઃપ્રાપ્તિ, પર્યાવરણીય વ્યવસ્થાપન પ્રણાલીઓ, કચરો ન્યૂનતમ કરવા માટે ન્યૂનતમ અભિગમ; વર્ગીકરણ સિદ્ધાંતો, બેગનું સંચાલન, જોખમી કચરાના હેન્ડલિંગ નિયમો.; વિવિધ પદ્ધતિઓ, હોસ્પિટલના કચરાના સંગ્રહ, સંગ્રહ અને પરિવહન દરમિયાન સાવચેતીઓ.; સારવાર અને નિકાલ પદ્ધતિઓ, બાળી નાખવા, રાસાયણિક જીવાણુ નાશક્રિયા, નિડલ એક્સેક્યુટેશન અથવા નાશ, એન્કેપ્સ્યુલેશન; વ્યક્તિગત રક્ષણાત્મક સાધનો, વ્યક્તિગત સ્વચ્છતા, કટોકટીનાં પગલાં, તાલીમ.	
	ઘન કચરાનો નિકાલ: ઘન કચરાના સ્ત્રોત, ઉત્પાદન, સંગ્રહ, સંગ્રહ અને નિકાલની પદ્ધતિઓ; સમુદાયમાં ઘન કચરાનું વર્ગીકરણ; વિવિધ પ્રકારના ઘન કચરાના પ્રદૂષિત પ્રભાવો; ઘરો અને શેરીઓમાંથી ઘન કચરાના સંગ્રહની વ્યવસ્થા; ઘન કચરાનું સેનિટરી પરિવહન; ખાતર, સેનિટરી લેન્ડ ફિલિંગ, ઇન્સિનેશન વર્ગો જેવા ઘન કચરાના નિકાલની સેનિટરી પ્રક્રિયા.	
	પ્રવાહી કચરો/ગટર નિકાલ: પ્રવાહી કચરા અને તેના સ્ત્રોતોની વ્યાખ્યા; પ્રવાહી કચરાના નિકાલ માટેની વિવિધ પદ્ધતિઓ; ગટર વ્યવસ્થાની વ્યાખ્યા અને પ્રકારો; બાયોગેસ પ્લાન્ટ દ્વારા ગટરનો નિકાલ; ગટરને કારણે પાણીનું પ્રદૂષણ; પ્રવાહી કચરો અથવા સેનિટરી ડ્રેનેજના સંચયથી સંબંધિત આરોગ્ય જોખમો; ગટર અને તેના પ્રકારો; ગટર નાખવાની પદ્ધતિઓ; ગટરનાં ઉપકરણો; ટ્રેપનો પરિચય; ટ્રેપના પ્રકારો; પ્લમ્બિંગ અને કામગીરી; ગટરમાંથી પ્રદૂષણ(અંગ્રેજી (ભારત) તેનામાંથી....	
	મળમૂત્રનો નિકાલ: પર્યાવરણીય પરિબળો પર મળમૂત્રની અસંખ્ય અસર; મળમૂત્રના અસ્વચ્છ	

	નિકાલને કારણે ફોકલ દ્વારા થતા રોગો; માનવ મળમૂત્ર ધરાવતા પ્રવાહી કચરામાં ગટરનું પાણી; ઉપયોગમાં લેવાતાં વિવિધ પ્રકારનાં શૌચાલય સેનિટરી બાંધકામના મુખ્ય સિદ્ધાંતો, શૌચાલય અને તેનો ઉપયોગ, ખાસ કરીને બર્ગ હોલ, ડગ વેલ (ખોદાયેલો કૂવો), આરસીએ અને સેપ્ટિક ટાંકી શૌચાલય.	
	દફનવિધિ અને અગ્નિસંસ્કાર વિભાવના: મૃતકોનો નિકાલ; નિકાલ પદ્ધતિઓના પ્રકારો; મૃતકોને સાચવવાની પદ્ધતિઓ; મૃતકોના નિકાલ માટે સામાન્ય રીતે અને ઓછી ઉપયોગમાં લેવાતી પદ્ધતિઓ; દફનવિધિ અને સ્મશાન માટે મૂળભૂત આવશ્યકતાઓ; મૃતકોના અસ્વચ્છ નિકાલ સાથે સંકળાયેલાં આરોગ્ય જોખમો.	
3	ખોરાક અને પોષણ	20
	ખોરાકનું વિજ્ઞાન: ખોરાક (વ્યાખ્યા) અને ખોરાકનું કાર્ય અને પોષણ અને પોષક તત્વોનો પરિચય; ખોરાકનું વર્ગીકરણ, તેમના સ્ત્રોતો, પોષક આહાર પ્રોટીન, ચરબી, વિટામિન અને ખનિજોનો વધારાની અને દૈનિક જરૂરિયાત; સ્ત્રોતો, કાર્ય, ઊણપ	
	સંતુલિત આહાર: વ્યાખ્યા અને મહત્વ; ભોજનનું આયોજન કરતી વખતે ધ્યાનમાં લેવાનાં પરિબલો; વિવિધ વયજૂથની પોષક જરૂરિયાત; ઉપચારાત્મક આહાર: સંતુલિત આહાર, વજન ઘટાડવાનો આહાર - ઓછી ચરબીવાળો આહાર, સૌમ્ય આહાર, ચક્રતનો સિરોસિસ, કિડનીમાં પથ્થર(સ્ટોન).	
	પોષણ શિક્ષણ: કુપોષણ- નિવારણ, જન્મ સમયે ઓછું વજન (LBW), LBW નાં કારણો, LBW ની રોકથામ, કુપોષિત બાળકો માટે ખાસ કાળજી લેવી; કુપોષણના પ્રકારોનો કોષ્ટકીય ભેદ; કુપોષણની સમસ્યાને દૂર કરવા માટે આરોગ્ય શિક્ષણનું મહત્વ;	
	કૌટુંબિક તપાસ: પરિવારના સભ્યોની તબીબી તપાસ-વજન-ઊંચાઈ, ઊંચાઈ અને માથાની ચામડીના ફોલ્ડનો પરિધ (બાળકોના કિસ્સામાં)- હિમોગ્લોબિન માટે રક્ત પરીક્ષણ- આહાર સર્વેક્ષણ- રસોઈ પહેલાં અને રસોઈ પછી ખોરાકનું વજન.	
	ખોરાક જાળવણી: વ્યાખ્યા અને પદ્ધતિઓ; ઘરગથ્થુ અને ઔદ્યોગિક જાળવણી પદ્ધતિ, સ્વ-રેખા; પાશ્વરાઈઝેશન: પદ્ધતિઓ, પ્રકારો અને મહત્વ; રેફ્રિજરેશન: બગાડ અટકાવે છે; ખોરાકજન્ય રોગોના સ્ત્રોત, લક્ષણો અને નિવારણ અને નિયંત્રણની પદ્ધતિઓ.	
4	પર્યાવરણીય અને પાણી સ્વચ્છતા	20
	જમીન સ્વચ્છતા: જમીનનો પરિચય અને મહત્વ; જમીન નું વર્ગીકરણ; જાહેર આરોગ્યમાં મહત્વના દૃષ્ટિકોણથી વર્ગીકરણ; જમીનમાં વધુ પડતા ભેજનું કારણ; જમીનનું પુનર્નિર્માણ; જમીન આરોગ્ય; જમીનના બેક્ટેરિયા અને પરોપજીવી; જંતુનાશકો, જંતુનાશકો અને જીવાણુનાશન પર અભ્યાસ; વિવિધ પ્રકારના છંટકાવનાં સાધનો.	

	<p>રહેઠાણ, માળખાગત સુવિધાઓ અને પાણી પુરવઠો</p> <p>સ્વસ્થ રહેઠાણનો સામાન્ય સિદ્ધાંત; ઘરની સ્વચ્છતા; ઘરમાં ખોરાકની સ્વચ્છતા; સ્વસ્થ રહેઠાણ માટેનું વિગતવારનું; શૌચાલયનું બાંધકામ અને સરકારી ધોરણો અનુસાર ભલામણ કરેલી નાણાકીય સહાય; જાહેર અને સમુદાય પાણી પુરવઠાની જાળવણી અને યોગ્ય જીવાણુનાશન સુનિશ્ચિત કરવી; સેનિટરી ફૂવા અને ટ્યુબવેલ તૈયાર કરવા; સમુદાય અને ઘરે પાણી પુરવઠો અને સંગ્રહ વ્યવસ્થા; પાણી પરીક્ષણ પ્રયોગશાળાઓ; ક્લોરિનેશનની પોટ પદ્ધતિ. નિયમિત બેક્ટેરિયોલોજિકલ અને રાસાયણિક વિશ્લેષણ માટે પાણીના નમૂના લેવા; જાહેર અને ખાનગી ફૂવા અને/અથવા અન્ય પાણીના સ્ત્રોતોનું નિરીક્ષણ; હોસ્પિટલ અને આરોગ્ય સુવિધાઓમાં સ્વચ્છતાનું નિરીક્ષણ.</p>	
	<p>મેળાઓ, તહેવારો અને કુદરતી આફતોમાં સ્વચ્છતાનાં પગલાં, મેળાઓ અને તહેવારોમાં સ્વચ્છતા વ્યવસ્થાપન. મેળાવડા અને હંગામી સભાઓ દરમિયાન માનવ સાથે સંકળાયેલી સ્વચ્છતા સમસ્યાઓ, સમુદાયના કચરાનો નિકાલ અને રોગચાળો ફાટી નીકળતો અટકાવવા માટે વૈકલ્પિક કટોકટી સેનિટરી જોગવાઈઓ. લાઈટિંગ,</p>	
	<p>વ્યવસાયિક આરોગ્ય</p> <p>પરિચય; વ્યવસાયિક પર્યાવરણ પગલાં; વ્યવસાયિક રોગો: કાર્યસ્થળ પર સલામતી અને આરોગ્યનું મહત્વ; આરોગ્ય અને સલામતી કાર્યક્રમ માટે નોકરીદાતા, ટ્રેડ યુનિયન અને કર્મચારીઓની ભૂમિકા જણાવો; આરોગ્ય સુરક્ષા કામદારો માટે પગલાં; વ્યવસાયિક રોગોનું નિવારણ, કર્મચારીઓને જોગવાઈ-લાભ, ભારતમાં વ્યવસાયિક આરોગ્ય.</p>	
	<p>હવા</p> <p>પર્યાપ્ત હવાઉજાસ(વેન્ટિલેશન)ની વિભાવનાઓ અને મહત્વ; હવાઉજાસ(વેન્ટિલેશન)ના પ્રકારો- કુદરતી હવાઉજાસ(વેન્ટિલેશન)-યાંત્રિક હવાઉજાસ(વેન્ટિલેશન); વાયુ પ્રદૂષણના સૂચકો; હવા શુદ્ધીકરણની પ્રક્રિયા અને જીવાણુ નાશક્રિયા; ગ્રીનહાઉસ અસર થર્મલ કમ્ફર્ટ ; હવાનું તાપમાન ભેજ; ફિરણોત્સર્ગ; બાષ્પીભવન અને તેમનાં માપન.</p>	
	<p>જૈવિક પર્યાવરણનું નિયંત્રણ</p> <p>જંતુનાશકો, જંતુનાશકો અને જીવાણુનાશન પર અભ્યાસ; વિવિધ વસ્તુઓનું વંદ્યીકરણ અને જીવાણુ નાશક્રિયા; વિવિધ છંટકાવ સાધનો; ઉંદરનાશકો અને લાર્વાના ઉપયોગો; વેક્ટર નિયંત્રણ.</p>	
5	જાહેર આરોગ્ય કાયદાઓ.	20
	<p>જાહેર આરોગ્ય કાયદાઓ અને સેનિટરી આરોગ્ય નિરીક્ષકની ભૂમિકા: અધિનિયમની વ્યાખ્યા, પરિચય અને મહત્વ; વિવિધ કાયદાઓના શબ્દભંડોળ અને પરિભાષાથી પરિચિત થવું; વિવિધ કાયદાઓના અમલીકરણ માટે દસ્તાવેજીકરણ પ્રક્રિયા; જાહેર આરોગ્ય નીતિશાસ્ત્રનો પરિચય; નૈતિક ધોરણો; જાહેર આરોગ્ય નૈતિક મુદ્દાઓમાં તપાસ અને દેખરેખ.</p>	
	<p>ભારતીય રોગચાળા રોગ અધિનિયમ:</p> <p>ભારતીય રોગચાળા અધિનિયમની કાનૂની જોગવાઈઓ; ખતરનાક રોગચાળાના રોગ</p>	

	માટે ખાસ પગલાં લેવાની અને નિયમો સૂચવવાની સત્તા; કેન્દ્ર સરકારની સત્તા; દંડ; કાયદા હેઠળ કાર્ય કરતી વ્યક્તિઓને રક્ષણ.	
	વાયુ અને જળપ્રદૂષણ નિયંત્રણ અધિનિયમ: જળપ્રદૂષણ નિવારણ અને નિયંત્રણ માટે કેન્દ્રીય અને રાજ્ય બોર્ડ; કેન્દ્રીય બોર્ડનાં કાર્યો, રાજ્ય બોર્ડનાં કાર્યો, પાણી પ્રદૂષણ નિવારણ અને નિયંત્રણ દિશાનિર્દેશો આપવાની સત્તા; કાયદા હેઠળ દંડ અને પ્રક્રિયા.	
	ખાદ્ય ભેગસેળ નિવારણ અધિનિયમ: ખાદ્ય ધોરણો માટેની કેન્દ્રીય સમિતિ; સચિવ અને અન્ય સ્ટાફની નિમણૂક; કેન્દ્રીય ખાદ્ય પ્રયોગશાળા; ખાદ્ય પદાર્થોની આયાત પર પ્રતિબંધ; દરિયાઈ કસ્ટમ સંબંધિત કાયદાનો ઉપયોગ અને કસ્ટમ અધિકારીઓની સત્તાઓ; ખાદ્ય નિરીક્ષકોની સત્તાઓ; ખાદ્ય નિરીક્ષકો દ્વારા અનુસરવામાં આવતી પ્રક્રિયા; કાયદા હેઠળ દંડ	
	જન્મ અને મૃત્યુ નોંધણી અધિનિયમ: જન્મ અને મૃત્યુ નોંધણી; રેકૉર્ડ અને આંકડા જાળવવા; ભારત બહારના નાગરિકોના જન્મ અને મૃત્યુની નોંધણી અંગે ખાસ જોગવાઈઓ; જન્મ અથવા મૃત્યુ સંબંધિત માહિતી મેળવવા માટે રજિસ્ટ્રારની સત્તા; દિશાનિર્દેશો આપવાની સત્તાઓ; દંડ.	
	એમ. ટી. પી. અધિનિયમ: અધિનિયમની કાનૂની જોગવાઈઓ; નોંધાયેલા તબીબી પ્રેક્ટિશનરો દ્વારા ગર્ભાવસ્થા ક્યારે સમાપ્ત કરી શકાય છે; તે સ્થળ જ્યાં ગર્ભાવસ્થા સમાપ્ત કરી શકાય છે; નિયમો બનાવવાની સત્તા; વિનિયમો બનાવવાની સત્તા; સદ્ભાવનાથી લેવામાં આવેલાં પગલાંનું રક્ષણ.	
	અનૈતિક ટ્રાફિક અધિનિયમ (SITA)ના દમન, હાઉસિંગ સેનિટેશન અધિનિયમ, ફેક્ટરી અધિનિયમ અને ESI અધિનિયમો સંબંધિત મ્યુનિસિપલ અને સ્થાનિક સંસ્થા અધિનિયમો; તમાકુ અને ડ્રગ નિયંત્રણ સંબંધિત કાયદો, પર્યાવરણ (સંરક્ષણ) અધિનિયમ; બ્લોમેડિકલ વેસ્ટ (વ્યવસ્થાપન અને સંચાલન) નિયમો:	
6	ચેપ નિવારણ અને નિયંત્રણ:	20
	પુરાવા-આધારિત ચેપનિયંત્રણ સિદ્ધાંતો અને પ્રથાઓ (જેમ કે સ્ટરિલાઈઝેશન, જીવાણુ નાશકક્રિયા, હાથની અસરકારક સ્વચ્છતા અને વ્યક્તિગત રક્ષણાત્મક ઉપકરણો (PPE) નો ઉપયોગ: સામાન્ય આરોગ્યસંભાળ સંબંધિત ચેપનું નિવારણ અને નિયંત્રણ; હોસ્પિટલ ચેપનિયંત્રણ માટે અસરકારક ચેપ નિયંત્રણ કાર્યક્રમની માર્ગદર્શિકા (NABH અને JCI) ના ઘટકો.	
	વ્યક્તિગત સ્વચ્છતા: ક. આરોગ્ય અને સ્વચ્છતાને અસર કરતાં પરિબળો ખ. સ્વાસ્થ્ય સંબંધિત આદતો અને પ્રથાઓ, વ્યક્તિગત સ્વચ્છતાને અસર કરતા રીતરિવાજો ગ. માન્ય પરિભ્રમણ, શ્વસન, પાચન, વગેરે જાળવવું. ઘ. ત્વચા સંભાળ અને સ્વચ્છતા ચ. મોંની સ્વચ્છતા અને દાંત સંભાળ છ. હાથની સંભાળ, ઘોવા, કસરતનું મહત્વ અને ખોરાકનાં મૂલ્યો	

	<p>જ. શરીરની આદતો અને કપડાંની સંભાળ</p> <p>ઝ. માસિક સાવની સ્વચ્છતા</p> <p>ટ. ખાસ સંવેદનાત્મક અંગોની સંભાળ</p> <p>ઠ. માનવ વર્તનને પ્રભાવિત કરતાં પરિબળો</p> <p>ડ. વિવિધ વયજૂથોમાં વર્તણૂકીય પેટર્નમાં ફેરફાર</p> <p>ઢ. આંતરવ્યક્તિત્વ સંબંધો અને બચાવ પદ્ધતિ</p>	
	<p>ચેપી રોગો:</p> <p>પરિચય; રોગનું સંક્રમણ – હવા દ્વારા, સંપર્ક દ્વારા, જંતુઓ દ્વારા અને અન્ય રોગ.</p> <p>ચેપી રોગોના નિવારણ અને નિયંત્રણ માટેનાં સામાન્ય પગલાં: આરોગ્ય કાર્યકરની ભૂમિકા: સ્વાઈન ફ્લૂ, ટી.વી., એઈડ્સ, કિપ્થેરિયા, પોલિયો, ઓરી, ઝાડા વગેરે જેવા ચેપી રોગો સમજાવો.</p>	
	<p>બિન-ચેપી રોગો</p> <p>પરિચય; ઘટનાઓ અને વ્યાપકતા; નિદાન અને નિવારણ; કેન્સર, હાયપરટેન્શન, હૃદય રોગ, ડાયાબિટીસ વગેરે જેવા રોગોનું વિગતવાર વર્ણન કરો.</p>	
	<p>રોગપ્રતિકારક શક્તિ અને રસીકરણ:</p> <p>રોગપ્રતિકારક શક્તિ અને રસીકરણનું મહત્વ; રસીકરણના પ્રકારો, હેતુ અને અસર; રાષ્ટ્રીય રસીકરણ સમયપત્રક; ઓરી, ટાઇફોઇડ, કોવિડ-૧૯ રસીઓ અને અન્ય પેન્ટાવેલેન્ટ રસી.</p>	
	<p>ગ્રવાણુનાશન અને સ્ટરિલાઇઝેશન :</p> <p>ગ્રવાણુનાશન અને સ્ટરિલાઇઝેશનની જરૂરિયાત; હોસ્પિટલોમાં ગ્રવાણુનાશન અને સ્ટરિલાઇઝેશનનું મહત્વ; હેલોજન, $KMnO_2$ સોલ્યુશન, ઘન અને પ્રવાહી એજન્ટો જેવા વિવિધ ગ્રવાણુનાશન એજન્ટોનો પરિચય અને ઉપયોગ; ફોર્માલ્ડીહાઇડ, સલ્ફર, ક્લોરિન વાયુઓ વગેરે જેવા અસરકારક જંતુનાશકો; જંતુનાશક તરીકે યુવી કિરણોત્સર્ગ અને ઓઝોનનો ઉપયોગ; ઘન રાસાયણિક એજન્ટ; બ્લીચિંગ બ્લીચિંગ પાવડર, ચૂનો વગેરે</p>	
	<p>સાર્વત્રિક/માનક સાવચેતીઓ :</p> <p>a હાથની સ્વચ્છતા</p> <p>b. વ્યક્તિગત રક્ષણાત્મક સાધનોનો ઉપયોગ (દા.ત., મોજા, ગાઉન, મારસ્ક)</p> <p>c સલામત ઈન્જેક્શન પ્રેક્ટિસ</p> <p>d. દર્દીના વાતાવરણમાં સંભવિત દૂષિત ઉપકરણો અથવા સપાટીઓનું સલામત સંચાલન</p> <p>e. શ્વસન સ્વચ્છતા/ખાંસી શિષ્ટાચાર.</p>	
7	સ્થાનિક સંસ્થાઓ, રાજ્ય અને રાષ્ટ્રમાં સ્વચ્છતા અને સ્વચ્છતાનો વર્તમાન પ્રવાહ	10

ખાસ નોંધ:

(૧) **Part-A** ના પ્રશ્નો ગુજરાતી અને અંગ્રેજી ભાષામાં રહેશે.

(૨) **Part-B** માટે ભાષા નીચે મુજબ રહેશે.

(૧) ભારતનું બંધારણ અને વર્તમાન પ્રવાહોના પ્રશ્નો ગુજરાતી અને અંગ્રેજી ભાષામાં રહેશે.

(૨) ગુજરાતી કોમ્પ્રિહેન્શનના પ્રશ્નો માત્ર ગુજરાતી ભાષામાં રહેશે.

(૩) અંગ્રેજી કોમ્પ્રિહેન્શનના પ્રશ્નો માત્ર અંગ્રેજી ભાષામાં રહેશે.

(૪) શૈક્ષણિક લાયકાતને સંબંધિત વિષય અને તેની ઉપયોગીતાને લગતા પ્રશ્નો ગુજરાતી અને અંગ્રેજી ભાષામાં રહેશે.

(૩) સંબંધિત મુદ્દા (**Topic**) સામે દર્શાવેલા ગુણ સૂચિત ગુણ છે. મંડળ દ્વારા જરૂર જણાયે તેમાં ફેરફારને અવકાશ રહેલો છે. જે માટે મંડળ કોઈપણ જાતનું કારણ આપવા બંધાયેલું નથી.

(૪) અભ્યાસક્રમનું ગુજરાતી ભાષાંતર ઉમેદવારોની સમજણ માટે છે. ભાષાંતરના અર્થઘટનના કિસ્સામાં અંગ્રેજી અભ્યાસક્રમમાં દર્શાવેલ બાબતો આખરી ગણવાની રહેશે.

(૫) પરીક્ષાના પ્રશ્નો ગુજરાતી અને અંગ્રેજી એમ બંને ભાષામાં હોય ત્યારે તેવા પ્રશ્નોમાં જો અર્થઘટન અંગેનો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થશે તો તે સંબંધે મંડળ દ્વારા સંબંધિત પ્રશ્નને ધ્યાને લઈ કરવામાં આવેલો નિર્ણય આખરી રહેશે.

(૬) સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાની પ્રોવિઝનલ આન્સર કીની પ્રસિદ્ધિ બાદ સ્વૈચ્છિક રીતે/ મળેલા વાંધાઓને ધ્યાને લઈ ફાઈનલ આન્સર કીની પ્રસિદ્ધિમાં કોઈ પ્રશ્ન રદ કરવામાં આવે તો, તેવા સંજોગોમાં રદ થયેલા પ્રશ્નના ગુણની બાકી રહેલા પ્રશ્નના ગુણભારમાં પ્રો-રેટા (**Pro-Rata**) મુજબ ગણતરી કરવામાં આવશે.

(૭) ઉમેદવાર પ્રશ્નનો સાચો જવાબ આપશે તો તે પ્રશ્નને પ્રો-રેટા અનુસાર ફાળવેલ ગુણભાર મુજબ ગુણ આપવામાં આવશે, ખોટા જવાબ આપવાના સંજોગોમાં પ્રશ્નને પ્રો-રેટા મુજબ જે ગુણભાર આપવામાં આવેલો હોય તેના 1/4 માર્ક ઉમેદવારે મેળવેલ ગુણમાંથી ઓછા કરવામાં આવશે.

સ્પર્ધાત્મક કસોટીની તારીખ અને કોલ લેટર ડાઉનલોડ કરવા માટેનો વિગતવાર કાર્યક્રમ હવે પછી મંડળની વેબસાઈટ પર મૂકવામાં આવશે. જેની સંબંધિત ઉમેદવારોને નોંધ લેવા આથી જણાવવામાં આવે છે.

સ્થળ: ગાંધીનગર

તારીખ: ૨૬/૦૮/૨૦૨૫

સચિવ

ગુજરાત ગૌણ સેવા પસંદગી મંડળ